Säkerhetspolisen

2024–2025

Lägesbild

Hotet

Skyddet

Charlotte von Essen,
säkerhetspolischef

Tillsammans arbetar vi för att stärka Sveriges säkerhet

Sveriges säkerhet fortsätter att påverkas av en orolig omvärld. Det finns en risk att det allvarliga säkerhetsläget kan komma att försämras ytterligare och att det kan ske på ett sätt som är svårt att förutse. Det är därför viktigt att vi följer utvecklingen, gör bedömningar av enskilda händelser och uppmärksammar gradvisa försämringar. Tillsammans ska vi fortsätta att stärka säkerheten och motståndskraften, både i nationell och internationell samverkan.

För att stärka Sveriges säkerhet måste vi både ha en god uppfattning om betydelsen av utvecklingen i omvärlden, hur skeenden nationellt och internationellt påverkar hotbilden mot Sverige och samtidigt och tillsammans arbeta för att stärka Sveriges säkerhet. Den nationella säkerheten och centrala demokratiska värderingar utmanas i takt med en orolig omvärld och ett försämrat säkerhetsläge. Främmande makt använder hybridaktiviteter för att destabilisera Sverige och övriga Europa. Även om den svenska demokratin står stark behöver vi vara vaksamma på en utveckling med spridda antistatliga narrativ och konspirationsteorier som på sikt och i värsta fall kan utvecklas till författningshotande verksamhet och aktiviteter.

Det är viktigt att vi inte normaliserar det nya läget. Utvecklingen i Sverige och omvärlden visar hur svårbedömda och komplexa hoten är och hur de i allt större utsträckning sammanflätas och går in i varandra. Under de senaste åren har vi sett hur storpolitiska skeenden eller konflikter mellan andra länder också tar sig uttryck i Sverige. Främmande makt använder vårt öppna samhälle för att slå split, skapa oro eller utföra våldshandlingar som inte alltid är riktade mot Sverige utan mot andra länders intressen som finns här. Sveriges inträde i Nato gör oss säkrare, men kan också innebära ett förändrat och förstärkt underrättelseintresse från framför allt Ryssland.

Flera gånger under det senaste året har det skett olika former av incidenter som cyberangrepp, dataintrång, drönarflygningar och uppmärksammade kabelbrott i Östersjön. Det är viktigt att vi är uppmärksamma på det som sker och är beredda att agera när det behövs. Samtidigt måste vi behålla lugnet och i så stor utsträckning som möjligt tar reda på fakta. För snabbt dragna slutsatser riskerar att gynna de krafter som inte vill Sverige väl.

I ett försämrat läge ökar trycket mot Säkerhetspolisen och Polismyndigheten som främst är de myndigheter som har befogenhet att agera i fredstid. Mot den bakgrunden välkomnas att en utredare inom kort kommer att redovisa uppdraget om hur Försvarsmakten ska kunna stödja brottsbekämpande myndigheter i större utsträckning än vad som är möjligt idag.

Terrorhotnivån mot Sverige ligger sedan i augusti 2023 på en hög nivå, en fyra på en femgradig skala. I januari i år fattade jag beslut om att denna nivå kvarstår. Även om vi ser att Sverige inte längre är lika mycket i fokus för internationella terrororganisationers propaganda som ett prioriterat mål för attentat, är hotbilden fortsatt komplex. Säkerhetspolisen ser tendenser till ett diversifierat terrorhot som dels handlar om det ideologiskt motiverade hotet från våldsbejakande islamister och våldsbejakande högerextremister, dels om unga som radikaliserats on-line och som framför allt fascineras av våldshandlingar.

Det diversifierade terrorhotet handlar också om att vi har sett handlingar i Sverige och i Europa där länder som Ryssland och Iran är bakomliggande anstiftare och förmår personer, ofta ungdomar, att genomföra våldsdåd som kan rubriceras som terrorism eller i en europeisk kontext, sabotage. I vissa fall kan man tala om förbrukningsagenter som rekryteras och instrueras via sociala plattformar för enstaka handlingar eller uppdrag. Vad som sedan händer med dessa personer när jobbet är gjort bryr man sig i många fall inte om. Ett liknande sätt används av den grova organiserade brottsligheten i Sverige.

> »Utvecklingen i Sverige och omvärlden visar hur svårbedömda och komplexa hoten är och hur de i allt större utsträckning sammanflätas och går in i varandra.»

Hoten mot Sverige handlar också om tillgång till forskning, innovation och naturtillgångar. I den globaliserade värld som vi lever i är internationell samverkan och utbyte viktigt och nödvändigt, även för att utveckla den svenska förmågan och välfärden. Men, det måste ske på ett balanserat sätt och med ett väl utvecklat säkerhetstänk. Svensk kunskap ska inte användas för att öka främmande makts förmåga, exempelvis kopplat till militära ändamål. En viktig del i vårt arbete som nationell säkerhetstjänst är att i dialog med andra öka medvetenheten och kunskapen kring hot och sårbarheter för att andra ska kunna vidta åtgärder. Här arbetar vi kontinuerligt med att nå ut till svenska lärosäten, svensk industri och näringsliv.

Det allvarliga säkerhetsläget ökar behovet av skydd. Ett svenskt Natointräde och uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret är viktiga steg för att öka säkerheten och motståndskraften i Sverige. Samtidigt vet vi att det sedan tidigare finns brister i säkerhetsskyddet och att det i stärkandet av totalförsvaret kan uppstå nya sårbarheter och ömsesidiga beroenden. Vi behöver därför fortsatt ha fokus på säkerhetsarbetet. I vårt arbete riktar vi oss framför allt till säkerhetskänslig verksamhet. Men hoten berör samtliga samhällsviktiga verksamheter. Alla behöver prioritera säkerhetsskyddet för att vi ska kunna bygga motståndskraft.

Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen skapar stora möjligheter som vi som land givetvis ska ta till oss. Men för att bygga säkerhet och motståndskraft behöver vi också vara medvetna om de hot och sårbarheter som den tekniska utvecklingen och digitaliseringen för med sig.

Cyberangrepp är ett viktigt verktyg i främmande makts verktygslåda. Det används både riktat mot enskilda personer och för att bygga upp anonymiseringsnätverk för att genomföra angrepp där den bakomliggande aktören är svår eller omöjligt att attribuera.

För att vi ska kunna bedriva vårt arbete som nationell säkerhetstjänst på bästa sätt är relevant lagstiftning en helt central förutsättning. De senaste åren har en del lagstiftning exempelvis inom säkerhetsskyddsområdet utvecklats och förbättrats. Ett annat exempel är lagen om utländska direktinvesteringar som tillkommit. Detta har gjort att vi inom några områden har fått en utökad förmåga att reducera sårbarheter och hantera de hot som riktas mot Sverige.

Däremot har lagstiftningen inte hängt med i förhållande till den tekniska utvecklingen. Detta medför bland annat att Säkerhetspolisen idag saknar möjligheter att hantera information på ett sätt som krävs för att möta dagens hotbild. Även här pågår en utredning som under våren kommer att presentera ett förslag om hur Säkerhetspolisen i framtiden ska kunna samla in, behandla och spara information på ett ändamålsenligt sätt.

–Idag ser vi att våldsbejakande extremister i allt högre utsträckning påverkas av omvärldshändelser snarare än tydliga ideologiska frågeställningar, säger säkerhetspolischef Charlotte von Essen.

I allvarstider blir behovet av samarbete än viktigare. Ett starkt samarbete med nationella och likasinnade internationella partners är helt nödvändigt för att skapa en bra lägesbild och för att kunna agera när det behövs. När hotbilden blir mer komplex behöver befintliga samarbeten stärkas och nya skapas.

På Säkerhetspolisen präglas arbetet av det allvarliga säkerhetsläget och vikten av vårt uppdrag. Varje dag ställs medarbetare inför svåra frågor där beslut behöver fattas trots att underlaget är otillfredsställande. Mycket behöver hanteras skyndsamt, samtidigt som annat kräver tålamod och uthållighet. Även internt behöver vi arbeta på nya sätt för att möta den alltmer komplexa hotbilden. Tillsammans tar vi oss an dessa utmaningar, utifrån all kunskap och erfarenhet som finns samlad på Säkerhetspolisen. ■

Fredrik Hallström, operativ chef vid Säkerhetspolisen

Omvärldens konflikter skapar hot i Sverige

Flera säkerhetspolitiska händelser i omvärlden har under de senaste åren påverkat Sveriges säkerhet på ett sätt som inte setts på lång tid. Det ryska anfallskriget mot Ukraina och konflikten i Mellanöstern påverkar även på olika sätt hotbilden mot Sverige och svenska intressen. Säkerhetspolisen ser att det finns en reell risk att säkerhetsläget kommer att försämras ytterligare.

Säkerhetspolisen behöver löpande förhålla sig till förändringar i omvärlden. De yttre och inre hoten mot Sverige har starka beröringspunkter vilket leder till att de flätas samman och skapar en svårbedömd hotbild.

– Hotet från främmande makt och från våldsbejakande extremister har koppling till konflikter i omvärlden där Sverige används som en arena, säger Fredrik Hallström, operativ chef vid Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen bedömer att Sverige behöver fortsätta att ha förmåga att förhålla sig till en omvärld som i allt högre grad präglas av en konfrontation mellan stormakter. Stater som Ryssland, Kina och Iran samverkar och försöker påverka den regelbaserade världsordningen. Samtidigt riskerar sårbarheter som finns i det svenska samhället att utnyttjas och utmanas i händelse av ett ytterligare försämrat säkerhetsläge.

– Säkerhetsläget är allvarligt och det finns risk för att det kan utvecklas i ytterligare negativ riktning. Konflikter kan bli till ringar på vattnet, de kan färdas i allt snabbare hastighet och vågorna kan träffa även Sverige i takt med att konflikterna i omvärlden blir fler, säger Fredrik Hallström.

»Konflikter kan bli till ringar på vattnet, de kan färdas i allt snabbare hastighet och vågorna kan träffa även Sverige i takt med att konflikterna i omvärlden blir fler.»

Sveriges geografiska läge, eftertraktade naturresurser och en infrastruktur som delas med andra länder kan påverka främmande makts säkerhetshotande verksamhet i Sverige.

– Sverige är en del av väst och en del av Nato vilket bidrar till en ökad säkerhet. Men de skyddsvärden som finns i Sverige, som är av vikt både för oss och för våra allierade, ger även upphov till underrättelsebehov och intresse från främmande makt. Det handlar exempelvis om teknikanskaffning, strategiska förvärv men även tänkbara mål för sabotage. Vi måste vara beredda att både agera snabbt och med eftertanke, säger Fredrik Hallström.

»Att många samhällsaktörer det senaste året vidtagit en rad säkerhetshöjande åtgärder minskar risken för olika angrepp.»

För att motverka säkerhetshotande verksamhet riktad mot Sverige samverkar Säkerhetspolisen med nationella och internationella partners och myndigheter, och har även en kontinuerlig dialog med forskarsamhället och näringslivet.

– Det är viktigt att vi inte bara riktar fokus mot hoten, vi måste även reducera sårbarheter som finns i Sverige. Det handlar om att skydda det skyddsvärda samtidigt som vi identifierar och motverkar hotaktören. Det här gör Sverige säkrare och samtidigt svårare att angripa. Att många samhällsaktörer det senaste året vidtagit en rad säkerhetshöjande åtgärder bidrar till att risken för olika angrepp minskar. Det är en kritisk framgångsfaktor att detta arbete fortsätter med full kraft, säger Fredrik Hallström.

Ryssland största hotet

Ryssland kvarstår som det dimensionerande hotet mot Sverige. Rysk säkerhetshotande verksamhet som bedrivs mot Sverige riskerar att hota flera skyddsvärden med bäring på nationell säkerhet, inte minst kopplade till Sveriges territoriella integritet och politiska suveränitet. Utvecklingen sedan Rysslands invasion av Ukraina visar dessutom på ett mer riskbenäget Ryssland som i sitt agerande i större utsträckning accepterar risk för liv och hälsa.

En viktig del i Rysslands säkerhetshotande verksamheter mot västvärlden är hybridaktivitet i syfte att verka destabiliserande, agera vilseledande, skapa oro och flytta fokus.

– Det är viktigt att inte dra förhastade slutsatser av enskilda händelser. En spontan eller ogenomtänkt reaktion på en händelse kan mycket väl vara precis det som främmande makt strävar efter att uppnå. För att förstå vad som sker och för att kunna förstå vem som ligger bakom en incident behöver vi ha förmågan att agera snabbt men inte förhastat. Vikten av nationell och internationell samverkan i syfte att säkerställa tillförlitliga bedömningar efter olika incidenter kan inte nog underskattas, säger Fredrik Hallström.

När främmande makts förmåga höjs till följd av samarbete mellan regimer får det en påverkan på hotet mot Sverige. Även användandet av ombud i syfte att genomföra angrepp mot mål i Sverige har fått en tydlig påverkan på hotet. Under året har Säkerhetspolisen agerat mot olika säkerhetshot för att både begränsa handlingsutrymmet och möjligheten att verka i Sverige för såväl främmande makt som för våldsbejakande extremister.

– Det är viktigt att vi tar ansvar för framtiden och gör det svårt för hotaktörer att verka i och mot Sverige. Även om det tas flera olika initiativ till ny lagstiftning som kommer att hjälpa oss att agera mot säkerhetshot har vi dessvärre svårt att kunna göra det med tillräcklig handlingskraft i vissa delar. En del av den lagstiftning som berör våra verksamhetsområden behöver uppdateras eftersom omvärlden och hoten förändrats, exempelvis tillgången till krypterad information online, säger Fredrik Hallström.

Ett mångfacetterat hot

Terrorgrupper utnyttjar digitala plattformar och gamingmiljöer för att nå yngre målgrupper. Våldsbejakande budskap online är ofta utformade för att locka unga individer. Genom att sprida budskap där unga vistas och som ofta påminner om våldsamma dataspel eller actionfilmer, videor, musik och memes, radikaliseras och mobiliseras yngre personer. Säkerhetspolisen hanterar ärenden med barn som inte ens nått tonåren.

– Ofta lockas unga av våldet som ideologi samtidigt som radikaliseringsprocessen går allt fortare. Utöver onlineproblematiken är även aktivklubbar inom den våldsbejakande högerextremismen ett växande fenomen i Europa som framför allt lockar till sig yngre, säger Fredrik Hallström.

> »För att förstå vad som sker och för att kunna förstå vem som ligger bakom en incident behöver vi ha förmågan att agera snabbt men inte förhastat.»

Samtidigt ser Säkerhetspolisen hur överlappningar mellan våldsbejakande extremism, antietablissemangsrörelser och konspirationsteorier kan innebära att ideologiskt motiverat våld mot meningsmotståndare riskerar att bli vanligare på sikt. En ökad polarisering i Sverige kan innebära en ökad acceptans för hot, hat och våld samtidigt som det skapar en grogrund för våldsbejakande extremism.

– Starka motsättningar mellan meningsmotståndare riskerar att skapa en polarisering och därmed en sårbarhet som kan utnyttjas av hotaktörer. Genom att sårbarheter i det svenska samhället används för att bedriva säkerhetshotande verksamhet ser vi risk för en tillväxt till våldsbejakande extremism. Här måste vi även vara vaksamma på hur den internationella utvecklingen av våldsbejakande högerextremism påverkar miljöerna i Sverige, säger Fredrik Hallström. ■

Carolina Björnsdotter Paasikivi, chef för säkerhetsavdelningen vid Säkerhetspolisen

Skydd i takt med tiden

I takt med att omvärlden förändras behöver även skyddet anpassas. Genom en ständig anpassning av skyddet skapas en ökad motståndskraft mot hotaktörer.

Säkerhetsläget i Sverige och i närområdet har under de senaste åren försämrats och hur omvärlden kommer att utvecklas framåt är svårbedömt. De förändringar i säkerhetsskyddslagstiftningen som trädde i kraft 2021 har bidragit till ett utvecklat säkerhetsskydd inom flera säkerhetskänsliga verksamheter och delvis minskat befintliga sårbarheter. Samtidigt letar främmande makt ständigt efter nya sårbarheter att utnyttja för att bedriva säkerhetshotande verksamhet i och mot Sverige.

– Vi ser att primärt Ryssland, Kina och Iran utnyttjar sårbarheter inom säkerhetskänsliga verksamheter kopplade till informationssäkerhet, personalsäkerhet och fysisk säkerhet. De agerar såväl opportunistiskt

»Många verksamhetsutövare är idag inte fullt ut rustade för att ta sig an eller prioritera säkerhetsskyddsarbetet.»

som långsiktigt. Därför är det viktigt att säkerhetsskyddsarbetet bedrivs kontinuerligt och inte bara med enstaka punktinsatser då behovet av skydd ständigt förändras, säger Carolina Björnsdotter Paasikivi, chef för säkerhetsavdelningen vid Säkerhetspolisen.

Behov av stärkt kompetens

Vad som är av betydelse för Sveriges säkerhet förändras delvis över tid. Exempelvis innebär det svenska inträdet i Nato att allt fler verksamhetsutövare kommer att behöva förhålla sig till nya skyddsvärden och regelverk. Uppbyggnaden av totalförsvaret och införandet av nya beredskapssektorer är ytterligare faktorer som kan ge upphov till förändringar i befintliga säkerhetskänsliga verksamheter och skapa nya skyddsvärden.

Säkerhetspolisen ser en positiv utveckling i säkerhetsskyddsarbetet under de senaste åren men även att nya utmaningar för verksamhetsutövare tillkommer. Det kan i många fall vara utmanande att bedöma om den verksamhet som bedrivs har en betydelse för Sveriges säkerhet och vad i verksamheten som är skyddsvärt. Detta gäller särskilt om skyddsvärden delas mellan flera olika verksamheter och leverantörer med gemensamma beroenden.

Det finns en brist på kompetens inom säkerhetsskyddsfrågor, vilket också får en påverkan på skyddet. Bristen riskerar att påverka säkerhetsskyddsarbetet i sin helhet, från identifiering av skyddsvärden till genomförande av säkerhetsskyddsåtgärder.

– För att förstå vad som är skyddsvärt och kunna agera på de hot och sårbarheter som finns är rätt kompetens grundläggande. Många verksamhetsutövare är idag inte fullt ut rustade för att ta sig an eller prioritera säkerhetsskyddsarbetet. Det här är en utmaning på både kort och lång sikt. Genom analyser och god planering kan verksamhetsutövare etablera ett gott säkerhetsskydd. Säkerhetspolisens vägledningar finns som ett stöd i det arbetet, säger Carolina Björnsdotter Paasikivi.

Det finns en stor efterfrågan på kompetens inom säkerhetsskydd. Säkerhetspolisen har tillsammans med Försvarsmakten utvecklat grundläggande och fördjupande utbildningar inom säkerhetsskyddsområdet, i samverkan med Försvarshögskolan.

Säkerhet vid lärosäten

Sverige ligger i framkant inom flera olika forskningsområden. Mycket arbete bedrivs i samverkan mellan länder och utbytet mellan lärosäten kan vara avgörande för framsteg inom forskningen. Säkerhetspolisen ser ett intresse från främmande makt för svensk forskning och hur länder som Ryssland, Kina och Iran inhämtar kunskap och teknik genom samarbeten, genomför

»Det är inte frågan om diskriminering eller begränsningar i den akademiska friheten, men ett skärpt säkerhetsmedvetande krävs.»

rekryteringsförsök och påverkansförsök riktade mot forskare i Sverige. Samtidigt kan det finnas brister i det säkerhetsskyddsarbete som bedrivs på svenska lärosäten.

– Den största sårbarheten är en bristande kunskap om hotet som dessa stater utgör. Här behöver skyddsvärden och skyddsvärda tillgångar kartläggas och fokus läggas på forskningssäkerhet. Det är inte frågan om diskriminering eller begränsningar i den akademiska friheten, men ett skärpt säkerhetsmedvetande krävs, säger Carolina Björnsdotter Paasikivi.

I juni 2023 gav regeringen Universitets- och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Vinnova i uppdrag att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbeten. I stora drag handlar det om hur lärosäten ska kunna samarbeta internationellt och samtidigt värna svensk säkerhet.

– Generellt sett ser vi att medvetenheten kring hotet som främmande makt utgör mot svenska lärosäten ökat. Samtidigt ser vi att det finns ett behov av tydliga riktlinjer för att internationell forskningssamverkan ska kunna bedrivas säkert. Vi ställer oss därför positiva till att det nu tas fram ett ramverk för lärosätena att förhålla sig till, säger Carolina Björnsdotter Paasikivi.

Omvärldsutveckling påverkar personskyddet

De senaste årens utveckling i omvärlden har även haft en påverkan på Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet och skyddet av den centrala statsledningen. Under 2024 innebar flera större händelser i Sverige som exempelvis valet till Europaparlamentet och Eurovision Song Contest, högt ställda krav på ett välanpassat och ändamålsenligt skydd. Även fortsatt hanterar Säkerhetspolisen ärenden som handlar om hot, trakasserier och fysiska närmanden riktat mot den centrala statsledningen.

»De senaste årens utveckling i omvärlden har även haft en påverkan på personskyddsverksamheten och skyddet av den centrala statsledningen.»

Resor till aktiva krigszoner som Ukraina och vissa delar av Mellanöstern har inneburit utmaningar för livvaktsskyddet. Sveriges Natointräde innebär delvis ett förändrat ryskt underrättelseintresse mot svenska politiker.

– För att säkerställa skyddet av våra skyddspersoner, både här i Sverige och när de är på resande fot, jobbar vi ständigt med att förbättra och utveckla vårt arbetssätt, säger Carolina Björnsdotter Paasikivi. ■

Hot och sårbarheter

Ett allvarligt läge

Sveriges säkerhet påverkas av en orolig omvärld och det allvarliga säkerhetsläget kan komma att försämras ytterligare. Det handlar både om främmande makts agerande och ett fortsatt högt terrorhot, samt om fortsatta brister i säkerheten kring skyddsvärda verksamheter som utnyttjas av hotaktörer. ■

Incidenter vid infrastruktur

Under det senaste året har det skett ett flertal händelser som fått stor medial uppmärksamhet som ibland beskrivits som hybridhot. Det handlar exempelvis om cyberangrepp, drönarflygningar och kabelbrott i Östersjön. Säkerhetspolisen bedriver i nationell och internationell samverkan en omfattande verksamhet för att bedöma och utreda dessa händelser. ■

Ett mer riskbenäget Ryssland

Under det senaste året har de ryska säkerhets- och underrättelsetjänsterna agerat alltmer offensivt gentemot länder i Europa, vilket även påverkar säkerhetsläget i Sverige. På olika sätt försöker Ryssland minska den europeiska viljan att stödja Ukraina, kringgå de sanktioner som riktats mot landet och hitta nya sätt för underrättelse-inhämtning när flertalet länder i Europa utvisat ryska underrättelseofficerare. ■

Cyberhot som verktyg

Genom riktade cyberangrepp kan länder som Kina, Iran och Ryssland få tillgång till information som berör svensk säkerhet, politiskt beslutsfattande eller oppositionellas förehavanden. Informationen kan användas för kartläggning av sårbarheter eller för att försöka påverka. Främmande makt har också intresse av privatpersoners enheter som mobiler eller datorer för riktad inhämtning eller för att bygga anonymiseringsnätverk för fortsatta angrepp eller i påverkanssyfte. ■

Ett förändrat terrorhot

Terrorhotet mot Sverige bedöms fortsatt ligga på en hög nivå. Ett ideologiskt motiverat hot från våldsbejakande islamistisk extremism och våldsbejakande höger-extremism finns kvar. Samtidigt finns tendenser till ett diversifierat terrorhot där nya aktörer som drivs av utvecklingen i omvärlden eller fascineras av våld kan vara utförare. Dessutom ser Säkerhetspolisen attentat och attacker där främmande makt är bakomliggande aktör och där en konflikt i omvärlden utspelas på svensk mark. ■

Ständig anpassning av skyddet

Det svenska inträdet i Nato och uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret innebär ett mer robust nationellt skydd samtidigt som nya skyddsvärden och potentiellt nya sårbarheter uppstår. Vad som är av betydelse för Sveriges säkerhet förändras delvis över tid. Genom en ständig anpassning av skyddet skapas en ökad motståndskraft mot hotaktörer. ■

Hög efterfrågan på kompetens

Inom säkerhetskänslig verksamhet finns en hög efterfrågan på rätt utbildad personal. Behovet av säkerhetsskyddskompetens kommer att öka givet både den tekniska utvecklingen och utvecklingen i omvärlden. Konsekvenserna av kompetensbrist kan leda till att säkerhetskänsliga verksamheter exponeras och blir sårbara. ■

Ökad polarisering

Säkerhetspolisen ser ett fortsatt författningshot mot Sverige där bland annat antistatliga rörelser riskerar att utmana och försvaga den svenska demokratin. Genom både lagliga och olagliga metoder försöker den här typen av aktörer skapa motsättningar i Sverige. I dagens säkerhetsläge kan små händelser blossa upp på ett sätt som kan vara svårt att förutse. Då är det viktigt med god källkritik och att inte sprida felaktiga budskap vidare. ■

Hotet och skyddet

Sverige används som scen för omvärldens konflikter. Hotet från främmande makt och våldsbejakande extremism är påtagligt. Skyddet är avgörande för att minska sårbarheter i det svenska samhället.

Ett förändrat terrorhot

Terrorhotet mot Sverige är alltjämt högt. Samtidigt ses tendenser till ett diversifierat terrorhot.

Under 2023 förändrades hotbilden mot Sverige successivt och attentatshotet från våldsbejakande islamism ökade. Situationen bedömdes som så pass allvarlig att säkerhetspolischefen i augusti 2023 fattade beslut om en höjning av terrorhotnivån från ett förhöjt till ett högt hot. Sedan dess ser Säkerhetspolisen tendenser till ett diversifierat terrorhot som består av ett fortsatt hot från ideologiskt motiverade aktörer, från unga med en generell fascination för våld och hot där främmande makt är bakomliggande aktör.

Delvis på grund av de uppmärksammade koranbränningarna och den desinformationskampanj som framställde Sverige som islamfientligt, omnämndes Sverige specifikt som målval i propaganda från internationella islamistiska terrororganisationer under 2023. Säkerhetspolisen hanterade en stor mängd hot om attentat. Under 2024 har Sverige återgått till att i likhet med många andra västländer betraktas som ett legitimt mål för terrorattentat, och fokus för internationella terrororganisationer har skiftat till kriget mellan Israel och Hamas.

> »I februari 2025 dömdes en man bland annat för grovt deltagande i terroristorganisation vilket är första gången som någon döms för ett sådant brott sedan lagen infördes 2023.»

Säkerhetspolisen bedömer liksom tidigare att attentatshotet mot Sverige främst utgörs av ensamagerande individer eller en mindre grupp som motiveras av en våldsbejakande islamistisk eller en våldsbejakande högerextrem ideologi och som agerar med enkla medel mot lättillgängliga målval.

Under 2024 har Säkerhetspolisen utrett flera olika ärenden med kopplingar till terrorism. I februari 2025 dömdes en man bland annat för grovt deltagande i terroristorganisation vilket är första gången som någon döms för ett sådant brott sedan lagen infördes 2023.

I ett annat fall greps fyra personer misstänkta för deltagande i terroristorganisation, förberedelse till terroristbrott och grovt vapenbrott. Utredningen omfattar såväl misstänkta internationella kopplingar till terroristorganisationen Islamiska staten, IS, som till den organiserade brottsligheten i Sverige. De dömdes för deltagande i terroristorganisation men friades för förberedelse till terroristbrott. Tre av dem dömdes även för grovt vapenbrott. Domen har ännu inte vunnit laga kraft.

Hotdrivande faktorer i omvärlden

Utvecklingen i omvärlden har över en längre tid haft en påverkan på attentatshotet mot Sverige. När aktörer utnyttjar oro och spänningar i det svenska samhället för att nå sina egna syften får det en påverkan på Sveriges säkerhet. När våldsbejakande propaganda blir alltmer lättillgängligt och i viss mån normaliseras riskerar det att leda till en ökad →

mottaglighet för radikaliserade budskap. Detta kan användas av olika aktörer för att underblåsa sociala spänningar och verka polariserande. Det kan även bidra till att fler individer, särskilt unga personer, radikaliseras och i värsta fall utvecklar en avsikt till attentat. Under senare år kan Säkerhetspolisen se hur våldsbejakande extremistiska aktörer i vissa fall sluter upp kring enskilda omvärldshändelser snarare än utifrån en enhetlig och gemensam ideologi.

– Idag ser vi att våldsbejakande extremister i allt högre utsträckning påverkas av omvärldshändelser snarare än tydliga ideologiska frågeställningar. När det gäller den våldsbejakande islamistiska miljön är det framför allt den så kallade LVU-kampanjen, koranbränningar och kriget mellan Israel och Hamas som har varit hotdrivande. Vi kan särskilt se att den våldsbejakande islamistiska miljön i Sverige tydligt har påverkats som en följd av kriget i Mellanöstern, säger Kim* som är analytiker vid Säkerhetspolisen.

Under 2010-talet såg Säkerhetspolisen att ett stort antal personer reste till konfliktområdet i Syrien och Irak för att där ansluta sig till framför allt IS. Idag är den här typen av resor inte lika vanliga, men det finns alltjämt en vilja hos vissa individer att resa. Under 2024 åtalades två personer för försök till terrorfinansiering och för att ha försökt att resa för att ansluta sig till IS i utlandet.

Våld som ideologi

Hos unga högerextrema finns ofta en förmåga till att begå våldsdåd men inte alltid med samma uttalade avsikt som kan ses inom den våldsbejakande islamistiska miljön. Säkerhetspolisen ser att hotet från den traditionella våldsbejakande och organiserade högerextrema miljön minskar. En del av förklaringen kan ligga i att de narrativ och budskap som tidigare varit begränsade till våldsbejakande högerextrema kretsar har blivit alltmer normaliserat och används av flera aktörer som i sig inte är våldsbejakande, exempelvis på sociala medier.

– Att budskapen används av fler har bidragit till att minska attraktionskraften hos traditionella våldsbejakande högerextrema organisationer. Samtidigt ser vi att unga lockas av våldet som ideologi, och där är det många som tar delar av den högerextrema ideologin till sig, säger Kim.

Säkerhetspolisen ser att unga som radikaliseras online blir allt yngre och hanterar ärenden med barn som inte ens nått tonåren. Ofta tas den första kontakten via sociala medier och därifrån flyttas sedan interaktionen över till mindre och mer slutna forum där mer radikala krafter finns.

– Hos unga finns ofta inte ett färdigutvecklat konsekvenstänk och när en radikaliseringsprocess väl har påbörjats kan en övertygelse utvecklas snabbt. Ofta är det primärt våldsanvändandet som fascinerar. Vi ser också att i de fall unga utför eller planerar attacker kan det förutom ideologi vara andra drivkrafter som ligger bakom, säger Kim.

Främmande makt som bakomliggande aktör

Parallellt med utvecklingen inom våldsbejakande extremism ser Säkerhetspolisen tendenser till ett förändrat hot där främmande makt i högre utsträckning är anstiftare eller bakomliggande aktör. Främmande makt använder sig av ombud, exempelvis kriminella nätverk, för att utföra våldshandlingar eller genomföra attentat i Sverige. Våldshandlingarna eller attentaten är inte nödvändigtvis riktade mot Sverige utan kan handla om att en internationell eller regional konflikt flyttar till svensk mark och att det därigenom sker en överföring av hotet.

– Genom att främmande makt understödjer eller anstiftar attentat i Sverige förändras även hotbilden. Främmande makt använder sig av ombud som oftast inte har en ideologisk motivbild eller djupare förståelse för varför de utför ett attentat. Det gör att vi måste se på attentatshotet från flera olika vinklar och på delvis nya sätt. Vi ser även att främmande makt agerar när tillfälle ges och mot sårbarheter som uppstår, säger Kim vid Säkerhetspolisen. ■

** Kim är ett fingerat namn.*

Finansiering av terrorverksamhet

Våldsbejakande extremister i Sverige ägnar sig framförallt åt olika typer av stödjande verksamhet. Det rör sig om radikalisering, rekrytering och finansiering av terroristorganisationer utomlands. Säkerhetspolisen har utrett flera ärenden som lett till fällande domar.

Terrorfinansiering handlar främst om att ekonomiskt stärka olika typer av stödjande verksamhet och inte i första hand om att finansiera ett attentat i Sverige. Säkerhetspolisen bedömer även fortsatt att det är mest troligt att ett attentat i Sverige skulle involvera enkla tillvägagångssätt som inte kräver några större summor pengar. Finansieringsverksamheten handlar också om att skicka pengar till terrororganisationer utomlands. Även om terrorfinansieringen inte har någon större inverkan på attentatshotet i Sverige eller utomlands, är de medel som samlas in förutsättningsskapande för aktörer i Sverige och i andra delar av världen. Genom den verksamhet som möjliggörs genom finansiering påverkas graden av propagandaspridning, radikalisering och rekrytering och därmed fortlevnaden av våldsbejakande islamistiska miljöer och det långsiktiga terrorhotet.

Omfattningen av terrorfinansiering från Sverige är delvis kontinuerlig och ständigt pågående men påverkas även av omvärldshändelser eller konflikter i andra länder.

PKK är ett exempel på en terrororganisation som finansieras genom en tydligt uppbyggd struktur där stora summor pengar samlas in i Sverige årligen.

– Säkerhetspolisen har bland annat utrett ett ärende där en person försökte hota en företagare att betala in pengar till PKK. Mannen åtalades och dömdes 2023 för försök till terrorfinansiering och försök till grov utpressning, säger Robin* som är utredare på Säkerhetspolisen.

Under det senaste året har Säkerhetspolisen kunnat se att finansieringsverksamheten till terrororganisationer i Mellanöstern, som en följd av konflikter och krig i regionen, har ökat. Troligen används medel från Sverige för att finansiera den sociala och humanitära verksamhet som olika organisationer bedriver i området, men det finns också en risk att pengar används till terrorverksamhet.

I Sverige samlas pengar ofta in genom insamlingar och donationer som kan ske både via fysiska och digitala plattformar. För givaren är det inte alltid tydligt vad pengarna går till. Donationer kan vara frivilliga, men även samlas in genom hot och tvång. Pengar genereras också genom kriminell verksamhet som stöld, narkotikabrott och i vissa fall ett mer systematiskt utnyttjande av välfärdssystemet som kan involvera företag, föreningar och stiftelser.

– Vi ser att kriminell verksamhet i vissa fall sker i syfte att finansiera terroristorganisationer. Här samverkar vi nära med andra myndigheter för att förebygga och försvåra för personer att bedriva terrorfinansiering, säger Robin.

Överföring med olika metoder

Pengar överförs vanligen från Sverige till mottagare utomlands både genom traditionella metoder som banksystem men även genom valutaväxlingskontor, kurirer eller hawalaförmedling. På senare år har dessa metoder också kombinerats med kryptovaluta. En terrororganisation som bedöms ha ökat sin användning av kryptovaluta för att samla in och föra över pengar är al-Qaida.

Under 2024 utredde Säkerhetspolisen ett ärende där en person dömdes till ett års fängelse för terrorfinansiering.

»Pengar överförs vanligen från Sverige till mottagare utomlands både genom traditionella metoder som banksystem men även genom valutaväxlingskontor, kurirer eller hawalaförmedling.»

Personen hade samlat in pengar genom i första hand Swish för att sedan föra över pengarna via kryptovalutatransaktioner i form av bitcoin till personer utomlands med kopplingar till våldsbejakande islamism. ■

** Robin är ett fingerat namn.*

Antistatlighet del av ett författningshot

Säkerhetspolisen ser ett fortsatt författningshot mot Sverige där bland annat antistatliga rörelser riskerar att utmana och försvaga den svenska demokratin. Genom både lagliga och olagliga metoder försöker den här typen av aktörer skapa motsättningar i Sverige.

Antistatliga rörelser, våldsbejakande extremister och främmande makt sprider desinformation, konspirationsteorier och propaganda på bland annat sociala medier. Genom att använda olika typer av plattformar når dessa aktörer ut brett, inte minst till barn och unga. Syftet med aktiviteterna är att öka misstron mot det svenska samhället, om möjligt spä på polarisering och i ett längre perspektiv öka radikalisering kopplad till den egna frågan eller ideologin. Retoriken som aktörerna använder sig av anspelar på upplevda och ibland faktiska oförrätter, ofta med förenklade budskap och utan kompletterande eller problematiserande perspektiv. Det förekommer att vissa grupper i samhället avhumaniseras. Tillsammans med budskapen förmedlas en lösning vars logiska slutsats ofta innebär våld.

Spridandet av den här typen av budskap och enkla lösningar innebär ingen eller endast begränsad påverkan på författningshotet mot Sverige. På längre sikt, och särskilt om budskapen blir mer vanligt förekommande och anammas av flera, kan effekterna dock bli mer allvarliga och urholka grundläggande demokratiska funktioner och värden.

Antistatlighet som författningshot

Säkerhetspolisen ser att det finns individer i Sverige som har uttryckt en vilja att på olaglig väg och genom våld förändra det demokratiska statsskicket. Många gånger kan dessa individer knytas till budskap som handlar om att staten och samhället inte är kapabla att leda landet eller hantera dess uppgifter i förhållande till medborgarna. I detta narrativ görs det gällande att en samhällskollaps kommer eller behöver inträffa och då kommer dagens makthavare och institutioner att stå handfallna. Individer som tar till sig och sprider den här typen av budskap anser att de, vid samhällets kollaps, behöver vara redo att ta över makten och ansvaret. I det fördolda vill den här typen av aktörer förbereda en alternativ samhällsstruktur, ibland inkluderande en egen ordningsmakt.

En betydande utmaning för Säkerhetspolisen när det gäller den här typen av långsiktiga författningshot mot demokratin, är att upptäcka när det finns en verklig avsikt att genomföra en samhällsomstörtande handling. En sådan typ av situation kan också vara av intresse för främmande makt att försöka utnyttja till sin egen fördel. Antistatliga rörelser kan då användas som ombud för att destabilisera ett samhälle och försöka påverka politiska beslut.

Denna typ av antistatliga fenomen eller trender är Sverige inte ensamt om. Under senare år finns det internationella exempel på när antistatliga krafter blandas med konspirationsteorier, extremism och våldsbejakande extremism och där individer gått från ord till handling. Sverige är inte immunt mot en sådan utveckling då idéerna även finns här.

I det rådande säkerhetsläget är det lätt att små händelser kan få situationer att blossa upp på ett sätt som kan vara svårt att förutse. Det är viktigt att inte spä på polariserande händelser då det kan utnyttjas av främmande makt och våldsbejakande extremister. Källkritik och att avstå från att sprida tveksamma budskap är centrala motmedel. ■

Misstänkta incidenter vid infrastruktur

Under 2024 skedde ett flertal händelser som fått stor medial uppmärksamhet och som ibland beskrivits som hybridhot. Det har handlat om cyberangrepp, drönarflygningar och kabelbrott i Östersjön. Säkerhetspolisen har bedrivit ett omfattande underrättelsearbete och i vissa fall också utredningsarbete kopplat till dessa händelser.

Under de senaste åren har den säkerhetshotande verksamheten från främmande makt ökat i Sverige. Mot bakgrund av detta och ett försämrat säkerhetsläge i omvärlden har Säkerhetspolisen förstärkt arbetet för att följa och motverka hotet från främmande makt. Säkerhetspolisen har tillsammans med nationella och internationella partners ytterligare utvecklat förmågan att inhämta och analysera underrättelser om främmande makts hot mot Sverige. Tillsammans med andra svenska myndigheter som Polismyndigheten, Försvarsmakten och Kustbevakningen har Säkerhetspolisen också utvecklat den operativa förmågan att motverka säkerhetshotande verksamhet.

– Säkerhetspolisen hanterar löpande ärenden som rör misstänkt underrättelseverksamhet eller misstänkt säkerhetshotande verksamhet. I många fall kan händelser avfärdas som exempelvis olyckor men i vissa fall ser vi att främmande makt eller deras ombud genomför verksamhet mot svenska intressen, säger Fredrik Hallström, operativ chef på Säkerhetspolisen.

Det stora antal ärenden som rör misstänkt säkerhetshotande verksamhet som Säkerhetspolisen har hanterat under senare år har inneburit att myndighetssamverkan har utvecklats och att den svenska förmågan att hantera komplexa operationer har förbättrats.

– En följd av den nära myndighetssamverkan som utvecklats är exempelvis att vi kunde agera kraftfullt när kabeln mellan Sverige och Lettland påverkades den 26 januari 2025. Tillsammans kunde svenska myndigheter snabbt få en god lägesbild över händelsen och genomföra en operation som möjliggjorde för en grundlig utredning. Den initiala misstanken var sabotage men den här gången kunde vi tack vare den effektiva insatsen och den gedigna utredningen med hög tillförlitlighet avfärda den misstanken, säger Fredrik Hallström.

Förändringarna i hotbilden mot Sverige och det försämrade säkerhetsläget innebär att Säkerhetspolisen i nationell och internationell samverkan kommer att fortsätta att utveckla den svenska förmågan att identifiera, bedöma och motverka säkerhetshotande verksamhet mot Sverige. ■

Säkerhetshotande verksamhet från främmande makt

Främmande makt bedriver omfattande olovlig underrättelseverksamhet i och mot Sverige. I syfte att kunna bedriva dolda och förnekbara underrättelse- och påverkansaktiviteter använder främmande makt agenter och ombud i Europa och i Sverige. Redan existerande strukturer i samhället utnyttjas och agerandet sker både långsiktigt och opportunistiskt.

De tre länder som utgör de största hoten mot Sverige är fortsatt Ryssland, Kina och Iran. Tillvägagångssätt och bakomliggande syfte med den säkerhetshotande verksamheten skiljer sig delvis åt, men det finns även likheter.

Rysk säkerhetshotande verksamhet i ett försämrat omvärldsläge

Ryssland är alltjämt det största hotet mot Sverige då landet bedriver säkerhetshotande verksamhet med bäring på bland annat Sveriges territoriella integritet och politiska suveränitet. Det svenska Natointrädet liksom uppbyggandet av det svenska totalförsvaret, har stärkt svensk säkerhet men också bidragit till att Rysslands underrättelsebehov delvis har förändrats och förstärkts.

Rysslands bakomliggande syfte med den säkerhetshotande underrättelseverksamheten mot Sverige handlar i första hand om att underminera sammanhållningen inom Nato och mellan västallierade länder, att motverka västs stöd till Ukraina samt att kringgå sanktioner och att anskaffa teknik. Även uppbyggnaden av det svenska totalförsvaret, förhållanden kring kritisk infrastruktur samt den ryska diasporan är prioriterade målval för Ryssland.

Ryssland har ett omfattande behov av västerländska produkter, komponenter och teknik för civil och militär industri. Ryssland både anskaffar teknik från Sverige och använder Sverige som ett transitland för att anskaffa teknik från andra västländer. För att kringgå sanktioner använder Ryssland metoder där de ryska säkerhets- och underrättelsetjänsterna har en viktig roll.

De ryska säkerhets- och underrättelsetjänsternas agerande i Europa vittnar om ett allt mer offensivt och riskbenäget Ryssland. Vid underrättelseinhämtning använder de ryska säkerhets- och underrättelsetjänsterna sig av en bredd av resurser och olika plattformar. Möjligheten att agera i Sverige, liksom i flertalet andra europeiska länder, har dock begränsats avsevärt till följd av utvisningar av underrättelseofficerare från europeiska länder. Detta har medfört att Ryssland har behövt anpassa sina inhämtningsmetoder. Säkerhetspolisen kan konstatera att det sedan en längre tid tillbaka finns indikationer på förändringar i den ryska säkerhetshotande verksamheten som riktas mot Europa och mot Sverige

Sabotage och förbrukningsagenter

Flera europeiska länder har under 2024 pekat ut Ryssland som ansvarigt för sabotageverksamhet och incidenter såsom mordbränder och skadegörelse. Utvecklingen visar på en allt högre rysk acceptans för allvarliga konsekvenser, även med påverkan på liv och hälsa.

Under senare tid finns indikationer på att Ryssland i allt högre utsträckning använder sig av vad som kan kallas förbrukningsagenter, det vill säga personer som används för enstaka uppdrag. Dessa förbrukningsagenter rekryteras och instrueras huvudsakligen via sociala medieplattformar och används sedan för att utföra både enklare och mer komplexa sabotage- och påverkansoperationer i Europa. Vad som därefter händer med de här personerna är ur ryskt perspektiv ofta inte intressant.

Genom sabotage och andra incidenter försöker Ryssland skapa social och politisk oro bland annat i syfte att minska stödet för Ukraina hos befolkning och beslutsfattare i västländer. Beroende på hur kriget i Ukraina utvecklas kan också rysk riskbenägenhet att genomföra sabotage i Europa, inklusive Sverige, snabbt förändras. Säkerhetspolisen bedömer att det finns risk för att det genomförs sabotageverksamhet även i Sverige.

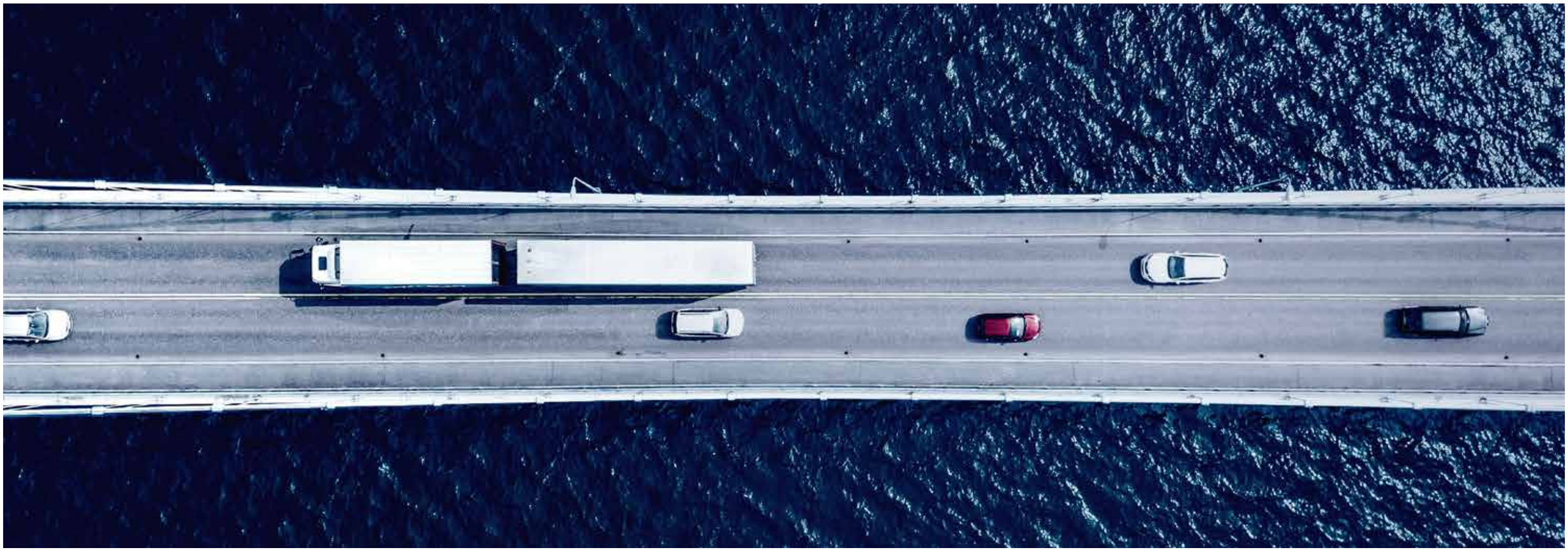

Kinesisk underrättelseverksamhet till stöd för globala ambitioner

Kina agerar långsiktigt för att stödja sina globala ambitioner. För att uppnå dessa använder de sig av en blandning av lagliga och olagliga metoder. De kinesiska säkerhets- och underrättelsetjänsternas verksamhet syftar till att inhämta information och påverka stater, anskaffa teknik och kunskap samt att utöva kontroll över kinesiska oppositionella.

Ett viktigt mål i Kinas globala ambitioner är att stärka landets ekonomi. Ett sätt att göra detta är att skapa olika former av beroenden mellan Kina och andra länder exempelvis genom att skapa kinesiska monopol i utvalda sektorer och värdekedjor. Detta sker ofta helt öppet och med lagliga medel såsom genom forskningssamarbeten, investeringar, uppköp, nyetableringar, handelsrelationer och olika typer av företagssamarbeten.

Det finns därtill ett kinesiskt behov av att förändra bilden av Kina i västvärlden. Kinesisk påverkansverksamheten i Sverige riktas framföra allt mot den kinesiska diasporan, oppositionella och minoritetsgrupper. Säkerhetspolisen har kännedom om att personer i Sverige utifrån sin roll, exempelvis sin anställning, används i syfte att bedriva inhämtning men även för att kunna påverka i politiska frågor som på lång sikt är av vikt för den kinesiska staten.

Även cyberangrepp kan användas för att anskaffa eftertraktad kunskap och teknik. Säkerhetspolisen har kännedom om att kinesiska cyberhotaktörer har genomfört angrepp mot bland annat svenska försvars- och teknikföretag.

Etablerade samarbeten mellan Kina och Ryssland på olika områden medför även en risk att kinesisk teknikanskaffning och underrättelseinhämtning kan vara till stöd för den ryska militära förmågan. I förlängningen kan Sveriges säkerhet därmed i allt större utsträckning komma att påverkas av dynamiken mellan världens stormakter.

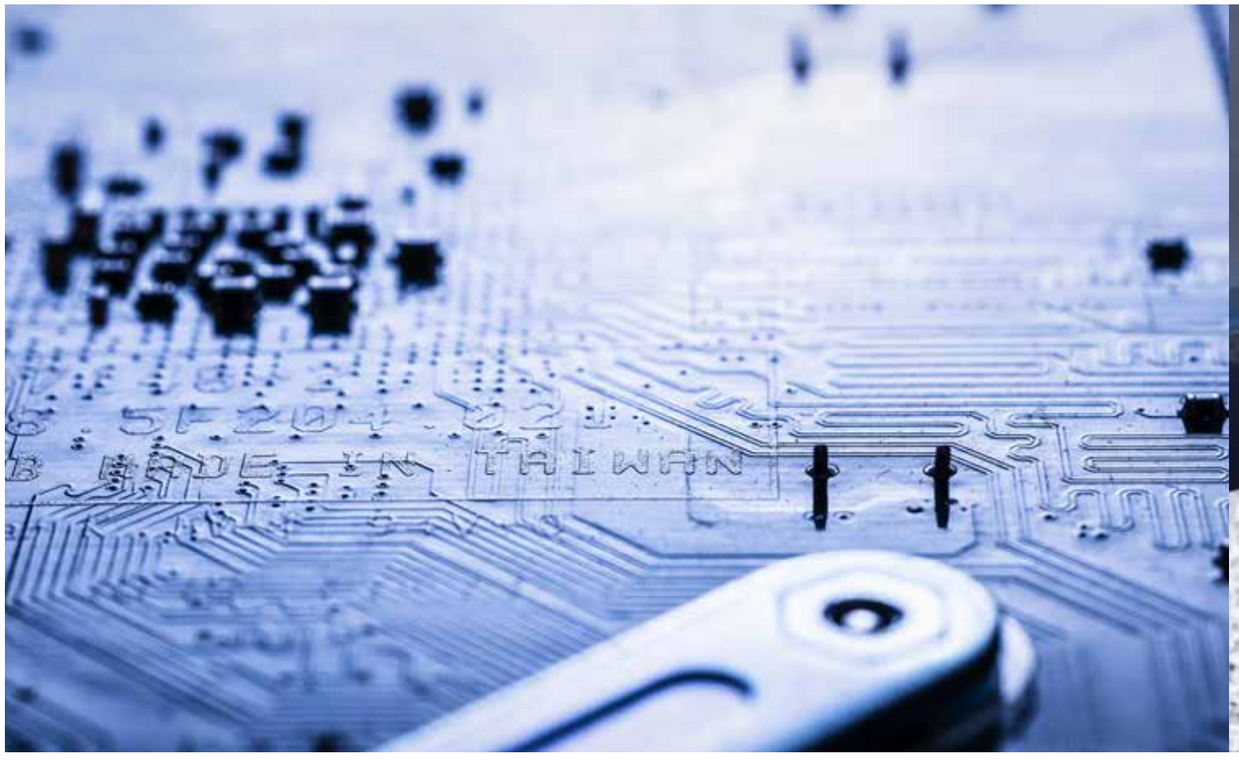

Sverige en arena för iransk säkerhetshotande verksamhet

Det grundläggande målet för Iran är att säkra och stärka den egna regimen. Detta är nära sammankopplat med viljan att skydda det egna landet från upplevda yttre hot och att kringgå sanktioner. Dessa prioriteringar påverkar den säkerhetshotande verksamhet som de iranska säkerhets- och underrättelsetjänsterna bedriver mot Sverige.

En central del handlar om att kartlägga och motverka oppositionella rörelser och den iranska diasporan, oavsett var de befinner sig i världen. Påtryckningar och hot riktas både mot oppositionella och mot deras familjemedlemmar. Iranskt medborgarskap men också resor till landet samt släktskap och ägande i Iran utgör potentiella sårbarheter. Dessa sårbarheter kan iransk underrättelsetjänst försöka utnyttja för att komma över information eller påverka individer i en för Iran gynnsam riktning.

Säkerhetspolisen har under det senaste året sett ökade aktiviteter från Iran i Sverige, där Iran har använt sig av kriminella nätverk för att utföra våldshandlingar mot israeliska intressen eller mot grupper och personer som uppfattas som ett hot.

Tillvägagångssättet med att utnyttja kriminella aktörer är i sig inte något nytt eller unikt för Iran, men det har inte tidigare skett i den omfattning som setts under det senaste året. Det har heller inte tidigare involverat så pass unga aktörer som flera gånger varit fallet under 2024.

Iran har även ett intresse av att anskaffa teknik och kunskap i Sverige samt på andra sätt kringgå och motarbeta sanktionerna mot landet. Det kan exempelvis handla om att inhämta information och kunskap genom svenska lärosäten, samt anskaffning av produkter med dubbla användningsområden. ■

Teknikanskaffning på bred front

Västerländsk kunskap och teknik är högt prioriterat av främmande makts säkerhets- och underrättelsetjänster. Anskaffning sker för att få tillgång till kunskap och teknik som behövs i krigföring men kan även nyttjas för mer långsiktiga strategiska syften.

Ryssland har sedan lång tid tillbaka behov av västerländsk kunskap och teknik för att kunna bygga upp och bibehålla sin militära förmåga. Anskaffningen är högt prioriterad och resurssatt. Sedan Ryssland inledde det fullskaliga kriget mot Ukraina har anskaffningsbehovet ökat kraftigt. Samtidigt har EU, USA och andra länder infört sanktioner mot Ryssland vilket gör att landet numera nästan uteslutande använder sig av dolda metoder, eller på annat sätt invecklade och förvillande upplägg, för att olovligen anskaffa kunskap och teknik. Här spelar de ryska säkerhets- och underrättelsetjänsterna en central roll.

Genom att använda ombud och företagsstrukturer som på ytan ser legitima ut anskaffar de ryska tjänsterna varor som den ryska försvarsindustrin behöver. Även skyddsvärd forskning och teknikutveckling är av intresse.

Säkerhetspolisen bedömer att speditörer, logistiker, revisorer och jurister medvetet eller omedvetet kan möjliggöra, och till och med spela en avgörande roll, för att anskaffningsverksamhet och täckföretag kan drivas på ett till synes legitimt sätt.

Sverige som plattform

En person åtalades 2022 för teknikanskaffning för Rysslands militära underrättelsetjänsts (GRU) räkning. Trots att tingsrätten fann det bevisat att individen agerat på uppdrag av GRU och inte ifrågasatte att verksamheten skadat Sveriges säkerhet, friades personen. Enligt tingsrätten hade personens verksamhet inte syftat till att inhämta uppgifter som kunde utgöra spionerи och det saknades därmed lagstöd för att döma personen. Domen är överklagad.

Säkerhetspolisen har hanterat ytterligare fall där Sverige används som en plattform för att anskaffa produkter för rysk försvarsindustri. I ett fall använde en rysk medborgare ett nätverk av företag för att slussa vidare teknik till Ryssland, bland annat via Sverige. Genom reducerande åtgärder kunde Säkerhetspolisen kraftigt begränsa nätverkets verksamhet och förhindra att Sverige användes som ett nav för anskaffning.

Säkerhetspolisen bedömer att den ryska teknikanskaffningen kommer att fortgå under överskådlig tid och Rysslands säkerhets- och underrättelsetjänster kommer att fortsätta använda en rad olika tillvägagångssätt för att dölja sin verksamhet. Det ställer krav på brottsbekämpande myndigheter men även på företag vars produkter kan vara av intresse för främmande makt. Genom att vara medvetna om vilka tillvägagångssätt främmande makt använder för att anskaffa teknik kan svenska företag minska risken att deras produkter blir en del av Rysslands krigföring mot Ukraina.

Strategisk och taktisk anskaffning

De produkter som främmande makt har intresse av behöver inte nödvändigtvis vara militära eller ha dubbla användningsområden. Även produkter som till synes har en civil användning kan komma att användas i ett helt annat sammanhang än tänkt. Detta gäller inte bara för de produkter Ryssland anskaffar, det gäller även för Iran och Kina.

Iran har stort fokus på anskaffning av kunskap och produkter som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen eller av vapenbärare. Den iranska anskaffningen av denna sorts teknik riktar sig brett mot flera olika industrier. Ett exempel är anskaffning av verkstadsmaskiner för civilt bruk men som också kan användas i utveckling av massförstörelsevapen. I takt med den eskalerade konflikten i Mellanöstern har Iran även ett behov av taktisk teknikanskaffning, det vill säga anskaffande av produkter som behövs i närtid.

Även om en stor del av den anskaffning som riktas mot Sverige handlar om produkter som behövs här och nu pågår även anskaffning för mer långsiktiga och strategiska syften. För Rysslands del är även strategiska förmågor och militära program fortsatt högt prioriterade.

»Länder som undgår eller är oförmögna att efterleva sanktionsregler, kan olovligen få tillgång till känslig västerländsk teknik och kunskap.»

Även Kina anskaffar kunskap och teknik för att kunna uppnå långsiktiga strategiska mål. Med fokus på utveckling inom olika strategiskt framväxande teknikområden strävar det kinesiska kommunistpartiet efter etablering av global högteknologisk dominans på både lång och medellång sikt. Dominansen kan sedan nyttjas i direkt säkerhetshotande verksamhet, men även i syfte att överta marknadsandelar och i förlängningen cementera olika potentiellt skadliga kritiska beroenden, ofta på bekostnad av svensk industri.

Säkerhetspolisen kan se hur Ryssland, Kina och Iran samverkar i högre grad. Genom sin samverkan med varandra, men även med andra länder som undgår eller är oförmögna att efterleva sanktionsregler, kan länderna olovligen få tillgång till känslig västerländsk teknik och kunskap.

För att motverka teknikanskaffning och sanktionsöverträdelser samverkar Säkerhetspolisen med andra myndigheter och genomför regelbundet informationsinsatser riktade till företag, branschorganisationer, myndigheter och lärosäten. ■

Exempel på varningssignaler för sanktionskringgåenden

- Affärsupplägget inkluderar användande av indirekta transaktioner som mellanhänder eller skalbolag samt bolag med komplexa företagsstrukturer.
- Involverade företag finns i, eller produkterna ska skickas genom, länder som är kända för att bryta mot sanktioner.
- Kunden eller bolaget är nyetablerade, delar adress eller kontaktuppgifter med flera företag, eller så har ägarstrukturen förändrats.
- Vd eller ansvarig chef är inte tillgänglig utan all kommunikation går via en anställd eller via en person med fullmakt.

Fullständig lista på varningssignaler och en vägledning till verksamhetsutövare vars produkter riskerar att exporteras till Ryssland finns på Säkerhetspolisens hemsida. Sök på Europeiska kommissionens vägledning om förstärkt kund- och transaktionskontroll till skydd mot kringgående av sanktionerna mot Ryssland.

Utländska direktinvesteringar

Sedan lagen om utländska direktinvesteringar trädde i kraft i december 2023 har Sverige begränsat möjligheterna för främmande makt att genomföra skadliga direktinvesteringar.

Säkerhetspolisen arbetar långsiktigt och målmedvetet för att minska främmande makts förmåga att anskaffa teknik och kunskap som kan påverka Sveriges säkerhet. Lagen om utländska direktinvesteringar innebär att Säkerhetspolisen som remissinstans till Inspektionen för strategiska produkter (ISP) bidrar till att motverka att främmande makt utvecklar och höjer sin säkerhetshotande förmåga.

Sverige är framstående inom många olika områden som främmande makt har intresse av, inte minst som en konsekvens av ett gott svenskt investeringsklimat och en långt framskriden digitalisering. Sverige har under en längre tid varit relativt öppet när det kommer till olika typer av samarbeten och handel och har välkomnat investeringar. Utländska direktinvesteringar har generellt sett betydelse för Sveriges ekonomi och konkurrenskraft i positiv bemärkelse, men sådana investeringar kan även innebära risker.

Genom direktinvesteringar, uppköp och nyetableringar av företag finns det risk för talang- och kunskapsöverföring vilket på sikt bland annat kan skada Sveriges ekonomiska säkerhet. Ny teknik kan ha militära tillämpningsområden, men även användas för att bedriva säkerhetshotande verksamhet mot Sverige och andra länder. Säkerhetspolisen ser ett intresse från främmande makt kring sektorer som energi, grön teknik och ny teknologi inom bland annat AI, kvantteknologi och bioteknik.

Som remissinstans till ISP har Säkerhetspolisen sedan lagen om utländska direktinvesteringar infördes hanterat ett flertal ärenden. Säkerhetspolisens yttranden till ISP utgår från en bedömning av vilka risker och sårbarheter som finns och bedömning av avsikt att utnyttja sådana sårbarheter. Kritiska beroenden i särskilt skyddsvärd verksamhet kan till exempel riskera att undergräva Sveriges säkerhet eller underminera suveräniteten. De ärenden som Säkerhetspolisen har granskat har rört flera olika länder.

Utöver tillgång till avancerad teknik och kunskap kan även utländska direktinvesteringar bidra till en oönskad dominans över värdekedjor inom nyckelsektorer, där Sverige liksom andra länder i väst riskerar att hamna i beroendeställning. Detta kan bland annat innebära risk för påverkan som syftar till att utöva inflytande över beslutsfattande eller begränsa regimkritiska åsikter. ■

Cyberangrepp som verktyg

Genom riktade cyberangrepp kan främmande makt få tillgång till information med bäring på Sveriges säkerhet, politiskt beslutsfattande eller annan information som kan användas i kartläggnings- eller påverkanssyfte. Måltavlor för angreppen kan vara myndigheter, men även enskilda personer såsom beslutsfattare eller oppositionella.

Händelser i omvärlden har en påverkan på främmande makts informationsbehov och underrättelseinhämtning. Rysslands, Kinas och Irans säkerhets- och underrättelsetjänster har hög förmåga till cyberinhämtning och de har alla egna cyberenheter som genomför angrepp. De ryska och kinesiska säkerhets- och underrättelsetjänsterna riktar sig mot en mängd olika politiska, militära och ekonomiska mål i Sverige medan Iran ofta fokuserar på oppositionella i diasporan.

– Idag är tröskeln för att genomföra cyberangrepp mot mål i Sverige låg då det finns betydande sårbarheter att utnyttja. Omfattande sårbarheter i infrastruktur och it-system kombinerat med främmande makts höga cyberförmåga och stora informationsbehov utgör ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet, säger Alex*, analytiker vid Säkerhetspolisen.

Cyberangrepp i kartläggande syfte och för att bygga infrastruktur

Säkerhetspolisen har kännedom om att iranska säkerhets- och underrättelsetjänster har genomfört cyberangrepp mot enskilda individer, i första hand oppositionella, i Sverige.

Detta genom att hacka individers mobiltelefoner och datorer i syfte att kartlägga förehavanden och kontakter. För att styra den skadliga koden som installerats på de angripna enheterna nyttjas servrar som ägs av den iranska regimen runt om i världen.

– Att kartlägga oppositionella genom cyberangrepp är ett välkänt iranskt tillvägagångssätt. Säkerhetspolisen har utrett flera ärenden där den iranska underrättelsetjänsten har genomfört intrång och sedan exfiltrerat, hämtat ut, information från de hackade enheterna, säger Alex.

Även kinesiska säkerhets- och underrättelsetjänsterna hackar privatpersoners enheter, men snarare i syfte att bygga upp större anonymiseringsnätverk för att kunna agera förnekbart. Genom dessa nätverk kan de sedan genomföra cyberangrepp mot bland annat myndigheter och institutioner och samtidigt dölja den bakomliggande aktörens trafik och identitet.

Säkerhetspolisen har tidigare uppmärksammat hur kinesisk underrättelsetjänst har hackat tiotusentals privatpersoners servrar och routrar i Sverige i syfte att bygga upp en egen infrastruktur som sedan används för att angripa andra länder och deras myndighetsfunktioner från svensk mark. Säkerhetspolisen har även utrett ärenden där kinesisk underrättelsetjänst har riktat cyberangrepp mot mål i Sverige.

Iran bakom påverkanskampanj

Irans säkerhets- och underrättelsetjänster arbetar långsiktigt utifrån sina målsättningar men kan även agera opportunistiskt om tillfälle uppstår. I samband med koranbränningarna i Sverige under sommaren 2023 hackade en iransk cyberaktör ett svenskt företag som erbjöd en tjänst för att skicka ut massmeddelanden. Genom att etablera och ta kontroll över företagets system skickade den iranska cyberaktören ut SMS till tusentals personer över hela Sverige med uppmaningar att lämna information om de som utförde koranbränningar. Angreppet var omfattande och Säkerhetspolisen har kunnat fastslå att det iranska revolutionsgardet (IRGC) låg bakom operationen, som bedöms vara en påverkanskampanj mot Sverige. Säkerhetspolisens bedömning är att påverkanskampanjen genomfördes i syfte att stärka den egna regimen genom att måla upp bilden av Sverige som ett islamfientligt land och skapa splittring i det svenska samhället. ■

**Alex är ett fingerat namn.*

»Även kinesiska säkerhets- och underrättelsetjänsterna hackar privatpersoners enheter, men snarare i syfte att bygga upp större anonymiseringsnätverk för att kunna agera förnekbart.»

Anonymiseringsnätverk

På internet finns botnät, vanligt förekommande kluster av infekterade enheter. Dessa används för enklare och mindre avancerade kampanjer, exempelvis spridandet av oönskad skräppost och överbelastningsangrepp (DDoS). Detta ska inte förväxlas med anonymiseringsnätverk, ett nätverk som är till för att dölja användarens trafik och identitet. Anonymiseringsnätverken skiljer sig från botnät i både ändamål och förmåga. Främmande makt använder anonymiseringsnätverk i avancerade angrepp och intrång mot andra länder. I huvudsak syftar deras verksamhet till inhämtning av skyddsvärd och begärlig information. Dessa dolda operationer behöver vara förnekbara, och information måste kunna transporteras tillbaka till angriparen utan upptäckt. Nyckeln till detta är anonymiseringsnätverk, som ständigt ändrar form och storlek för att undgå upptäckt.

Råd för säkrare hantering av privata enheter

För att genomföra cyberangrepp utnyttjar främmande makt tekniska sårbarheter som inte alltid är kända och som det därmed inte heller finns ett skydd mot. Dock används ofta även kända sårbarheter som det går att skydda sig mot. För att öka skyddet på egna enheter finns det flera viktiga saker att tänka på och göra. Några saker som kan försvåra för angripare och höja motståndskraften är:

- Klicka inte på länkar och öppna inte filer från okänd avsändare.
- Uppdatera antivirusprogram, brandväggar, programvara, operativsystem och appar regelbundet.
- Håll telefonen under uppsikt. Lämna den inte till någon okänd då det kan finnas risk för manipulation.
- Ta för vana att stänga av bluetooth och wifi när det inte används.
- Ge appar ett minimum av behörigheter och logga ut från dem när de inte används.
- Radera appar som inte används. Glöm inte att radera tillhörande konto.

Ökad tillsyn för ett säkrare Sverige

Säkerhetspolisen ser att det dagligen sker incidenter, underrättelseinhämtning och angrepp som riktas mot enskilda eller offentliga verksamheter. Säkerhetspolisens tillsyn, rådgivning och vägledning bidrar till arbetet med att identifera och åtgärda de brister som finns.

Det allvarliga säkerhetsläget i omvärlden, förändringar med anledning av svenskt Natointräde och uppbyggnad av det svenska totalförsvaret ökar behovet av ett väl anpassat säkerhetsskydd. Mycket har förbättrats på säkerhetsskyddsområdet under de senaste åren men mer behöver utvecklas. Ett väl fungerande säkerhetsskydd och ett aktivt säkerhetsskyddsarbete är förutsättningar för att Sverige ska kunna säkerställa ett robust civilt och militärt försvar och för att stå emot antagonistiska handlingar mot verksamheter som är viktiga för Sverige.

– Utan ett heltäckande säkerhetsskydd finns risk för att Sveriges totalförsvarsförmåga inte upprätthålls. Här behöver personalsäkerhet, informationssäkerhet och fysisk säkerhet samverka. Säkerhetspolisen har bedömt att personalsäkerhet är ett prioriterat område att bedriva tillsyn på under 2025. Vi kommer därför att ha särskilt fokus på detta i vårt tillsynsarbetet, säger Sara*, chef inom säkerhetsskydd vid Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen har en upparbetad metod för sitt tillsynsarbete och har sedan tre år tillbaka ökade undersökningsbefogenheter och ingripandemöjligheter vid tillsyn av säkerhetskänsliga verksamheter.

– Säkerhetspolisens tillsynsansvar omfattar de allra mest skyddsvärda verksamheterna. Det innebär att när vi identifierar brister är de ofta allvarliga, säger Sara.

Tillsyn visar på brister

Säkerhetspolisens tillsyn visar att verksamhetsutövare i stort har utmaningar med att identifiera verksamhetens skyddsvärden, vilka sårbarheter som finns samt brister i att ta fram nödvändiga åtgärder för att rätta till identifierade sårbarheter.

»Mycket har förbättrats på säkerhetsskyddsområdet under de senaste åren men mer behöver utvecklas.»

Det förekommer även brister kopplade till informationssäkerhet såsom att säkerhetsskyddsklassificera uppgifter på ett korrekt sätt och att identifiera vilka informationssystem som bör omfattas av säkerhetsskydd.

Att stärka skyddet är en av de viktigaste åtgärderna för att möta hotet från såväl främmande makt som från våldsbejakande extremism, säger Sara. ■

** Sara är ett fingerat namn.*

Säkerhetsskydd

Säkerhetsskydd handlar om att genom förebyggande arbete skydda information och verksamheter av betydelse för Sveriges säkerhet mot exempelvis spionerі, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot. Det handlar även om att skydda verksamhet som omfattas av ett för Sverige förpliktigande internationellt åtagande om säkerhetsskydd.

Tillsynsstruktur

Den 1 december 2021 infördes en ny tillsynsstruktur som ger tillsynsmyndigheter möjlighet att ingripa vid brister i säkerhetsskyddet, både genom att förelägga verksamhetsutövare att vidta åtgärder men också att utfärda sanktionsavgifter för att säkerställa säkerhetsskyddslagstiftningens efterlevnad. Sanktionsavgifter blir aktuellt först när det gäller upprepade eller av andra skäl särskilt allvarliga överträdelser. En sanktionsavgift för brister i säkerhetsskyddet kan uppgå till 50 miljoner kronor, förutom när det gäller statliga myndigheter, kommuner eller regioner som kan få en sanktionsavgift på högst 10 miljoner kronor.

Tillsynsmyndigheter

Säkerhetspolisen är, tillsammans med tolv andra myndigheter, tillsynsmyndighet på säkerhetsskyddsområdet och har ansvar för att kontrollera säkerhetskänsliga verksamheters säkerhetsskydd. Säkerhetspolisen och Försvarsmakten är samordnande nationella tillsynsmyndigheter. Säkerhetsskyddslagen syftar till att säkerställa att de verksamheter som är skyddsvärda för Sverige har ett fullgott säkerhetsskydd.

Vikten av god lägesbild över sårbarheter

Ett angrepp mot verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet riskerar att få allvarliga konsekvenser. En viktig del i Säkerhetspolisens arbete är att ha en kontinuerlig lägesbild över sårbarheter, vilket bland annat bygger på anmälningar om säkerhetshotande händelser till Säkerhetspolisen.

Även om det under senare år skett en viss ökning av anmälda säkerhetshotande händelser till Säkerhetspolisen bedöms det alltjämt finnas ett mörkertal i rapporteringen. Detta då antalet verksamhetsutövare som anmält att de bedriver säkerhetskänslig verksamhet har ökat i större utsträckning än antalet anmälda säkerhetshotande händelser. Säkerhetspolisen har även vid de tillsyner som gjorts sett att alla säkerhetshotande händelser som framkommer inte har anmälts.

Skälen till detta kan vara flera. Bristande kompetens kring vad som ska klassas som en säkerhetshotande händelse är en del, men det kan även bero på behov av ökad förståelse för hur och när en säkerhetshotande händelse ska rapporteras till Säkerhetspolisen.

– Omedvetenhet är den största sårbarheten. Vårt tillsynsarbete visar på vikten av att höja kompetensen hos verksamhetsutövare som bedriver säkerhetskänsliga verksamheter kring vad som är en säkerhetshotande händelse överlag och att den typen av händelser ska rapporteras in till oss på Säkerhetspolisen, säger Aida*, handläggare inom säkerhetsskydd vid Säkerhetspolisen.

Många säkerhetshotande händelser är riktade mot system för informationshantering. Det kan röra sig om exempelvis intrångsförsök och överbelastningsattacker. Arbetet med säkerhetsskyddsåtgärder inom informationssäkerhet och it-säkerhet behöver därför fortsätta att utvecklas hos flertalet verksamhetsutövare och en hög nivå av it-säkerhetskompetens behöver säkerställas. Till detta kommer även välfungerande metoder för kontinuerlig uppföljning av de egna systemen och arbetssätten.

Utöver att anmäla säkerhetshotande händelser till Säkerhetspolisen uppmanas verksamhetsutövare att rapportera andra typer av incidenter som inte berör säkerhetskänslig verksamhet men som avviker från normalbilden.

– Att vi får in anmälningar om säkerhetshotande verksamhet och incidenter gör att vi sammantaget får en bättre helhetsbild. Det i sin tur gör att vi kan rikta det strategiska arbetet genom exempelvis vägledning mot de områden där vi ser de allvarligaste sårbarheterna, säger Aida.

Utöver att anmäla säkerhetshotande händelser i enlighet med säkerhetsskyddsförordningen, uppmanas verksamhetsutövare att även rapportera andra typer av incidenter som inte berör säkerhetskänslig verksamhet men som avviker från normalbilden till Säkerhetspolisen.

Om säkerhetshotande händelser inte hanteras och åtgärdas på ett korrekt sätt och incidenter inte utreds riskerar sårbarheter och brister att kvarstå. En ojämn fördelning av inrapporterade sårbarheter kan leda till en felaktig bild av var de största luckorna finns och i förlängningen få negativa konsekvenser för Sveriges säkerhet.

Många viktiga steg har tagits inom säkerhetsskyddsområdet men det krävs löpande arbete på alla nivåer i samhället för att reducera de sårbarheter som finns. Säkerhetsskyddsarbetet i skyddsvärda verksamheter behöver präglas av en god säkerhetskultur, där lärdomar dras av de händelser som ändå inträffar. ■

** Aida är ett fingerat namn.*

Rapporteringsskyldighet

Verksamhetsutövare är skyldiga att skyndsamt anmäla till Säkerhetspolisen om:

1. det finns skäl att anta att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter röjts eller kan ha röjts
2. vissa typer av it-incidenter har inträffat
3. verksamhetsutövare får kännedom om eller misstänker någon allvarlig säkerhetshotande verksamhet

Säkerhetsprövning
viktig del av skyddet

Främmande makt och kriminella aktörer försöker utnyttja sårbarheter för att få del av skyddsvärd information. God personalsäkerhet är en grundpelare för att förhindra det.

Såväl kriminella aktörer som främmande makt försöker att utnyttja sårbarheter i skyddsvärd verksamhet bland annat kopplat till personalsäkerhet. Den senaste tiden har det förekommit flera uppmärksammade fall där personer med koppling till organiserad brottslighet har fått eller försökt få tillgång till känslig information genom sin anställning på exempelvis en myndighet.

Regeringen har tillsatt flera utredningar som syftar till att skärpa reglerna för att kontrollera personal som arbetar i säkerhetskänslig verksamhet eller som innehar känsliga roller i för samhället kritiska funktioner. Bland annat har flera förslag presenterats som syftar till att öka rättssäkerheten och skapa en tydligare reglering på personalsäkerhetsområdet, däribland en ny bestämmelse för att klargöra vilka omständigheter som normalt bör utredas vid en säkerhetsprövning. Det kan handla om att klarlägga om en person kan antas vara lojal mot de intressen som ska skyddas och i övrigt pålitlig ur säkerhetssynpunkt. Ett annat syfte är att utreda eventuella sårbarheter som skulle kunna göra att en person hamnar i en utsatt situation och blir sårbar för påtryckningar.

– Att personalsäkerheten stärks genom att det kommer ny lagstiftning på området är något vi på Säkerhetspolisen välkomnar. Det senaste årets utveckling både i omvärlden och i det svenska samhället skapar följdverkningar för verksamhetsutövare inom säkerhetskänslig verksamhet. Det handlar både om att förhålla sig till nya typer av hot och att ta höjd för ny lagstiftning på området, säger Jessica* som jobbar med säkerhetsskydd vid Säkerhetspolisen.

Sveriges inträde i Nato innebär att en växande skara verksamhetsutövare inom säkerhetskänslig verksamhet får tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade Natouppgifter. Ur ett personalsäkerhetsperspektiv ställer det i första hand krav på utbildning i gällande regelverk.

Registerkontroller del av säkerhetsprövning

En verksamhetsutövare som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska genomföra säkerhetsprövning av personal som deltar i den säkerhetskänsliga verksamheten. En del i säkerhetsprövningen är den registerkontroll som utförs av Säkerhetspolisen. Registerkontroll utförs efter ansökan från de myndigheter, regioner, kommuner samt övriga verksamhetsutövare som har rätt att fatta beslut om placering i säkerhetsklass.

> »Det är viktigt att Säkerhetspolisen blir informerad när det sker förändringar som påverkar registerkontrollen.«

– Här är det viktigt att Säkerhetspolisen blir informerad när det sker förändringar som påverkar registerkontrollen. Det kan handla om att en person byter tjänst, inte längre är aktuell för registerkontroll eller att uppgifter om medkontrollerade behöver uppdateras. Detta för att det annars finns risk att personer kontrolleras felaktigt eller inte kontrolleras när de borde. Att så inte sker är ett ansvar som ligger på verksamhetsutövaren, säger Jessica.

Vid utfall i registerkontrollen informeras verksamhetsutövaren efter beslut av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). Det är verksamhetsutövaren som därefter har ansvar att fatta beslut om en persons lämplighet i det enskilda fallet.

– Personalsäkerheten utmanas dagligen på nationell, regional och lokal nivå. I takt med att det sker förändringar på lagstiftningsområdet inom verksamhetsskydd, det vill säga nivån under säkerhetsskydd, är det viktigt att det även finns en balans så att skyddet för det mest skyddsvärda följer utvecklingen. Kommande utredningar och lagförslag kommer att innebära förändringar som påverkar både Säkerhetspolisen och övriga som bedriver säkerhetskänslig verksamhet och förbättra förutsättningarna för att skydda Sveriges säkerhet, säger Jessica. ■

** Jessica är ett fingerat namn.*

Säkerhetspolisen har tagit fram ett antal vägledningar som kan fungera som ett stöd för verksamhetsutövare i tillämpningen av säkerhetsskyddsregelverket.

Antal registerkontroller

Säkerhetspolisen tog år 2024 emot cirka 168 000 nya ansökningar om registerkontroll, vilket är en ökning jämfört med 2023. Bakomliggande faktorer bedöms bland annat vara att fler personer deltar i säkerhetskänslig verksamhet till följd av uppbyggnaden av totalförsvaret. I siffran ryms även medkontrollerad, det vill säga personer som är make/maka eller sambo till personer som ska anställas i säkerhetsklass 1 och 2.

Resor till krigszoner

Under de senaste åren har flera skyddspersoner i centrala statsledningen rest till Ukraina. För att Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet ska kunna upprätthålla skyddet under dessa och andra resor till högriskområden krävs att en rad olika kompetenser samverkar.

Säkerhetspolisen har personskyddsansvar för den centrala statsledningen. Det förstärkta livvaktsskyddet är en del av Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet som används vid resor till krigs- och konfliktzoner. Beslut om förstärkt livvaktsskydd utgår bland annat från en hotbildsbedömning av platsen dit resan ska gå.

– Varje resa som kräver ett förstärkt livvaktsskydd består av dem som genomför själva insatsen samt en insatsledare. Dessutom skapar vi en stab bestående av en rad olika kompetenser som stöttar under insatsen. Bland annat ingår analytiker som inför resan samverkar både med nationella och internationella partners för att inhämta information som ingår i hotbildsbedömningen som tas fram, säger Lina*, chef för Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet.

»Vi har genomfört ett antal sådana här resor vilket gör att vi byggt upp en erfarenhet.»

Hotbildsbedömningen är en viktig grund inför en resa men även under genomförandet för att säkerställa en aktuell lägesbild. Varje resa som sker är noga planerad och vid genomförandet har Säkerhetspolisens stab en hög beredskap för oförutsedda händelser.

– Att resa till konfliktzoner, eller till krigszoner som vi gjort de senaste åren, är farligt. Därför utgår vi från ett strukturerat och formellt koncept för hur resor ska genomföras, allt för att de ska ske på ett så säkert sätt som möjligt. Vi har genomfört ett antal sådana här resor vilket gör att vi byggt upp en erfarenhet. Under dessa resor är samverkan med destinationslandet av stor vikt, säger Lina.

Ett högt underrättelsehot

Säkerhetspolisen bedömer att det föreligger ett mycket stort underrättelsehot i Ukraina där risken att avlyssnas är en påtaglig risk. Ryssland har intresse och förmåga att bedriva underrättelseinhämtning mot skyddspersonerna och deras medarbetare i Sverige och utomlands. Genom bland annat signalspaning och cyberangrepp kan Ryssland få tillgång till information som har bäring på svensk säkerhet och politiskt beslutsfattande.

– Det är viktigt att vara medveten om risken att underrättelseinhämtning pågår och genom olika åtgärder begränsa möjligheterna att Ryssland får åtkomst till kritisk information. Detta är något vi tar hänsyn till i vårt arbete, säger Lina. ■

** Lina är fingerat namn.*

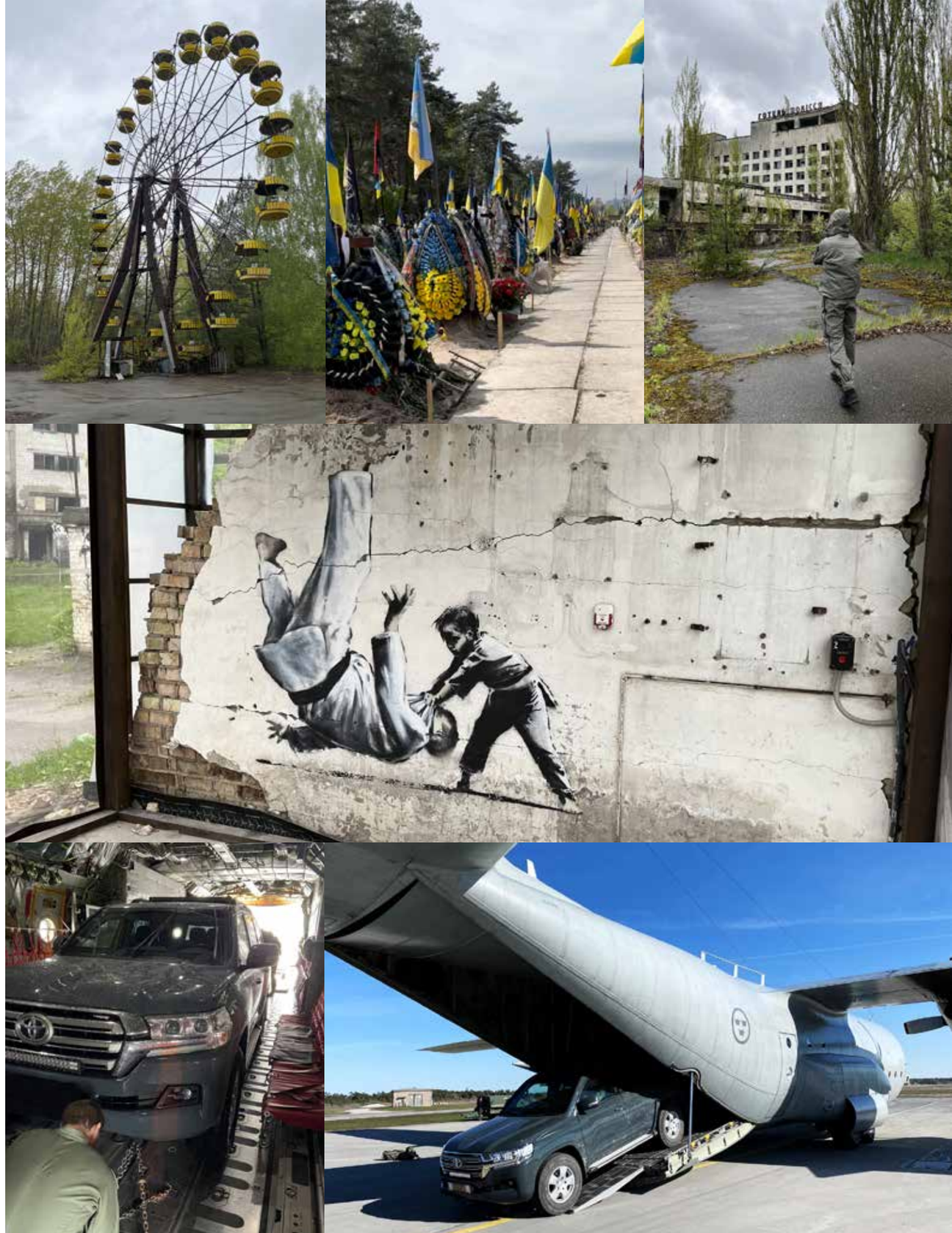

Magnus Krumlinde, biträdande säkerhetspolischef

Allt för säkerheten

Som nationell säkerhetstjänst arbetar vi ständigt med att skydda Sverige och i år är det tio år sedan Säkerhetspolisen blev en egen myndighet. Under de här åren har hotbilden blivit mer komplex och med det ökar behovet av god nationell och internationell samverkan. Baserat på det vi vet och våra bedömningar ska vi agera för att förhindra och avvärja hot mot Sveriges säkerhet.

Säkerhet och motståndskraft bygger vi tillsammans. Vi ska vara handlingskraftiga men agera med eftertanke. Utgångspunkten för vårt agerande behöver vara en så god och heltäckande bedömning av säkerhetsläget som möjligt med fokus både på hot och på sårbarheter i vårt samhälle.

För att åstadkomma detta är vår nationella och internationella samverkan central. När vi bidrar med olika perspektiv och berikande kunskap utifrån våra olika uppdrag skapar vi tillsammans en bättre helhetsbild. Härigenom kan vi tillsammans med andra myndigheter även förse regeringen med bedömningar till stöd för deras arbete och beslutsfattande.

Säkerhetspolisen spelar också en viktig roll inom totalförsvaret. Vi är en beredskapsmyndighet och vi förväntas utföra vårt uppdrag i alla lägen av höjd beredskap och i yttersta fall krig. Vi arbetar nära många svenska myndigheter och särskilt med försvarsunderrättelsemyndigheterna Must och FRA. Denna samverkan har på senare år både fördjupats och blivit än viktigare. Sedan en lång tid har vi också en mycket god samverkan med Polismyndigheten.

Vi har under åren också stärkt den strategiska samverkan inom ramen för Samverkansrådet mot terrorism för att öka Sveriges förmåga att motverka och hantera terrorism. Därtill har vi, tillsammans med brottsförebyggande rådet genom Center mot våldsbejakande extremism, Polismyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap fått i uppdrag att införliva regeringens strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Vi ser positivt på den breda ansats som tas i strategin där behovet av långsiktighet och att allt fler samhällsaktörer involveras, understryks.

God lägesuppfattning och gemensam motståndskraft byggs även genom internationell samverkan och samarbete. Dagens hot och sårbarheter är till stor del gränsöverskridande och kan vare sig förstås eller motverkas enbart nationellt. Under lång tid har det nordiska samarbetet varit särskilt centralt men givetvis även samverkan och samarbete inom Europa. Det svenska inträdet i Nato blir ytterligare en viktig del i det internationella samarbetet.

> »Sveriges säkerhet påverkas och utmanas av en orolig omvärld men tillsammans arbetar vi dagligen med att hantera hotet och att stärka skyddet.»

Vårt uppdrag att avvärja och förhindra innefattar också att när så behövs ingripa för att avbryta pågående eller nära förestående brottslighet. I detta arbete är samarbetet med såväl Polismyndigheten som Åklagarmyndigheten av stor vikt. Som remissinstans till Migrationsverket arbetar vi för att personer som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet inte ska få vistas i vårt land. Att förhindra betyder också att genom vårt säkerhetsskyddsuppdrag stötta andra verksamheter att utveckla sitt skydd för att på totalen göra Sverige säkrare.

Sveriges säkerhet påverkas och utmanas av en orolig omvärld men tillsammans arbetar vi dagligen med att hantera hotet och att stärka skyddet. Betydande ansträngningar kommer att behöva göras även framåt, inte minst inom ramen för uppbyggandet av totalförsvaret. Tillsammans skapar vi motståndskraft och ett säkrare Sverige. ■

Mer information om Säkerhetspolisen
och dess verksamhet finns på sakerhetspolisen.se
och i sociala medier.

Produktion: Säkerhetspolisen
Grafisk formgivning: Intellecta
Foto: Säkerhetspolisen
Tryck: Ljungbergs tryckeri

ISBN: 978-91-86661-27-4
Beställning: Publikationen kan laddas ner från sakerhetspolisen.se eller beställas via sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

Det är Säkerhetspolisens ansvar
att det som inte får hända, inte heller händer.
Därför arbetar vi förebyggande. Vi avvärjer hot mot Sveriges säkerhet och mot medborgarnas fri- och rättigheter, för vårt uppdrag är att skydda och säkra framtiden för demokratin. Vi utför uppgiften handlingskraftigt och långsiktigt. Vi skyddar den centrala statsledningen och Sveriges hemligheter. Vi motverkar spionage, extremism och terrorism. För oss är de viktigaste händelserna de som aldrig inträffar.

Säkerhetspolisen